

JANUSZ GOŁDA

tańczący na promieniu

JANUSZ GOŁDA

tańczący na promieniu

wiersze wybrane 1985–2010

Wydawca
Regionalne Centrum Kultur Pogranicza
ul. Kolejowa 1
38-400 Krosno

Redakcja
Wacław Turek

Rysunki
Leon Chrapko

Wydanie I, Krosno 2010 r.

© Copyright by Janusz Gołda 2010

ISBN 978-83-89531-21-6

Druk i oprawa
Sowa Sp. z o.o.
ul. Hrubieszowska 6a
01-209 Warszawa

z tomu:
Zwyczajna łagodność
(1998)

Kot

siedzi na kominie
wróbel niżej

wyżej słońce
zgasilo gwiazdy
i zasiało fiolet

Pozapinaj kotku guziki
swoich oczu
pozapinaj
choć trudno przewlec je
przez pętelki moich widoków

ale nie gub ich

nie gub
i siedź na kominie
– wróbel pod tobą
fiolet na tobą a przed
czas – twój ogon;
nasz wspólny znak zapytania

Prawda

Przyglądałem się komuś
czemuś w lustrze.

Komu

Czemu

– nie pamiętam.

Wyszła z lustra
z palcem przyłożonym do warg naga
lecz nie bezwstydną
zachłanna
ale nie lubieżna.

Była na wyciągnięcie ręki
o krok
pół szeptu
ćwierć oddechu.

Miała w sobie znużenie
podobne do zamyślenia.

Nabrałem w usta piasku.

Algorytm

Nic z niczego
znikąd do nikąd
po nic.
Co miało być już było
a co być ma będzie
i będzie na pewno.

Kto wie
dlaczego ryba płynie pod prąd
w celu a z prądem bez,
korzeń rośnie w głąb łodygi,
łodyga w głąb kwiatu a kwiat
w głąb siebie,
dlaczego biel i czerń jest kolorem
a każdy inny
bielą i czernią nie jest,
ten już zrozumiał.

Miejsce

Słonecznik
nie zrobił kroku.

Staw
nie zmienił wody.

Szum
nie przetoczył się.

Słońcu wystarczył
obrót głowy.

Są.
Jestem.

Wiatr

Jest jak pamięć nieuchwytny
ale możliwy do złapania
na gorącym uczynku.
Przychodzi, odchodzi, wraca,
przy czym zaciera wszystkie ślady
z wyjątkiem tych,
które sam zostawia.

Jeżeli nie wierzysz, zapytaj
drzew, traw, ryb, głębin
wód i głębin przestworzy.
Nie pytaj ptaków –
są kapryśne a na dodatek
ta ich dziwaczna maniera
kreślenia w uległym powietrzu
zawiłych paraboli.

Kamień

Gdyby wznosił się
byłby ptakiem
lecz jego cierpliwość
– to niekończące się wyczekiwanie –
nie jest pragnieniem.

Gdyby ogrzało go ciepło
twojej dłoni ożywiłby się
i pomyślał: m o ż e w a r t o.

Ale on jest kamieniem:
obojętnością w trwaniu. Albo przeciwnie:
trwaniem w obojętności – w sobie
i poza sobą.

Zapałka

Właśnie tej chwili
gdy mnie zapalasz, wiem –
albo inaczej – zdaję sobie sprawę,
że jestem w stanie – trudno żyć
bez odrobiny szaleństwa – podpalić
Reichstag, Rzym, świątynię Artemidy.

Lecz znam siebie zbyt dobrze
i dlatego podpalając
twojego papierosa myślę
wyłącznie w trybie
przypuszczalnym.

W Dwerniczku

Między czwartą a siódmą
po południu
czekałem w przydrożnej kapliczce
pekaesu.

Do południa miałem czas,
teraz
nawet na lekarstwo.

Między czwartą a siódmą
po południu
w przydrożnym przystanku historii
czekał Frasobliwy z Bizancjum.

Jak przystało na unitów
piliśmy swoje piwka
z nieśpieszną pianką miłosierdzia.

Za drewnianym mostem

przy drodze z Dołżycy do Bukowca
– wąskiej jak tasiemka – pod lipami
na zakręcie dwa serafiny
czekają w chyży
na ruską furmankę.

Przed chyżą
– w cieniu lip –
siwa babuleńka
odmawia różaniec.

Mogły – mówi – polecieć same
lecz ktoś lekkomyślnie
w rozgardiaszu podróży
poutraćał im skrzydła.
Potem inny człowiek
– z dobroci bezrozumnej –
posklejał im wargi
werniksem z mastyksu.

Przychodzi codziennie
i za niemych świętych
lasom głosi hosannę,
górom alleluja,
pokrzepia na duchu
zbląkanych podróży.

List z Chmiela

W Bieszczadach już jesień.
Poczerniały tarniny, głogi, ożyny.
Na Otrycie opadły ostatnie buczyny.
Trudno teraz tutaj o radość.
Gdyby chociaż na chwilę
komary ożyły.

I jakby tego smutku
było jeszcze mało,
gromadkę zielonych kalin
– przy cerkwi na wzgórzu –
Boh brodaty
nieroztropnie rozkrwawił.

A ty patrzysz,
patrzysz jak serafin z ikony
na golgotę Rusinów
– ty,
która kochasz cerkiewki,
komary,
mnie
i kaliny zielone.

Święty Jerzy zabija smoka

„Połoniny” na szkle malowane

Po prawej słońce. Po lewej
księżyc i klucz żurawi.

Umilkły derkacze, dzierzby i żoły.
Samotna kalina na miedzy
uwierzyła w samotność.

Krew na trawie
na owsie
na rohatynie.

Krew i smok
i Święty Jerzy
i Panienska z Dzieciątkiem
zasłaniająca mu dłonią
wynaturzony krajobraz.

Między jej palcami
niesforne oko dziecka.

Zapisane odczytane

pamięci poety

Lato wdeptane w ziemię. Wrzesień
kwili jak pisklę. Noce gniade galopują
bezdrożami światła: *niebo wali się*
z trzaskiem On bezbronny
chwyta życie jak spłoszone źrebię
za grzywę myśląc: *Noc*
zawieszona na jednej gwieździe
nie wytrzyma naporu

Oczy *zabitych* śledzą ocalonych.
Skowronek wzbija się nad polami i *Szept*
kładzie się wzdłuż i wszerz i staje się
kiełkującą powierzchnią zasianego łąnu

I jeszcze przeczucie
– bolesny odprysk przypomnienia
krążący na swoich kruchych skrzydłach
ponad wsią okrakaną wronami
okraczoną polnym traktem.

Tyle zachowało
dzikie wysypisko Gwoźnicy.

Polany 1915

Był maj. Taki jak trzeba:
trzmiełny i miodny
– lecz było ciemno;
coraz ciemniej.

Jarzyły się knoty źrenic,
świeciły szpikulce bagnetów.

Żeby ciemności rozjaśnić,
kazano: Ognia!

Stali naprzeciw.
Dzieliły ich pola minowe
wiosennych kałuż,
zasieki jeżyn
i mur leszczyny.

Żurawie

Dziadek o pierwszej wojnie:
– okopy, zasieki, haubice, tanki –
czołga się, pełźnie, jak kret ryje
w ziemi bezpieczne korytarze,
ktoś go z nich przepędza,
on kogoś ogląda na końcu lufy
– zbyt krótko, żeby zapamiętać
do kogo był podobny.

Babcia o pierwszej miłości:
– w ustach kaczeńce
w oczach niezapominajki
– ach, jakie to szczęście że jedno
i drugie znaczy zawsze to samo –
żółte uniesienie niesie ją
w cumulusy; żegluję w nim
po niebie jak w aeroplanie.

Wrogi obiekt dostrzegł dziadek,
nasunął na oczy kaszkiet,
przymierzył, wypalił.

Widzisz – to do mnie – ten stary
znowu strzela
z giwery zawiści
do moich żurawi.

Cefeida

Matka z Dzieciątkiem w ustach
krąży nad stołem jak pszczoła,
frunie raz po raz do komory
i znosi do izby wigilijne cuda.

Ojciec – wieczny globtroter –
wrócił z garścią siana
z dalekiego Betlejem. Sprowadziła go
do domu jasna gwiazda opamiętania.

Siedzi na krześle niczym król na tronie,
papierosy kurzy i uśmiechnięty
godzi berłem ważkich niemożności
kolędę matki z moim pacierzem.

Przy oknie siostra z nosem w szybie
rozpuszcza białkiem oczu
gęsty atrament nocy i wabi
do izby pierwszy rozbłysk glotty.

Dedał

siostrze Zuzannie

Nasz ojciec nie był Magiem.
Nie budował zamków,
na lodzie, nie toczył biczów
z piasku, nie próbował osiodłać
najpotulniejszego pod słońcem konia
– wiatru.

Nasz ojciec nie był Hiobem.
Modlił się do wielu bogów,
ufał prawom logiki,
wierzył Newtonowi i opowiadał się
za grawitacją.

Gdy chciałem zostać Ikarem,
pogłaskał mnie po głowie,
uśmiechnął się i pokazał
u mojej szyi kamień.

Kiedy okazało się
że jabłko spadło
daleko od jabłoni,
zapłakał.

Nasz ojciec żył pragnieniami
woranymi w ziemię
– raz się uśmiechnął,
raz zapłakał
i odszedł.

Nie próbujcie

Nie przyjeżdżają i nie odjeżdżają.
Nie przychodzą i nie odchodzą.
Zjawiają się i znikają.

Najpierw ojciec.
W ręce trzyma płuco
– to wycięte, przeżarte rakiem.

Zjawia się ponieważ tam,
gdzie jest teraz,
nie potrafi sobie poradzić
z tamtejszym życiem.

Krzyczy, straszy, grozi,
zaklina się, bije w piersi,
wymachuje płucem
a ono śpiewa.

Potem zjawia się matka.
Staje obok. Na wyciągniętej dłoni
pulsujący kłębuszek:
czerwony, nagi, martwiejący
– serce

Zażenowana uśmiecha się przeprasząco,
jakby w obawie że zakłóciła mi spokój.

Nie próbujcie nas zrozumieć.

Arystokrata z Cro-Magnon

Mój pierwszy wróg
to moja pierwsza lekcja
historii.

Kiedy zabijałem,
byłem zwierzęciem.
Gdy zacząłem swoje ofiary
obserwować, udowodniłem
że myślę abstrakcyjnie.
Kiedy tropiłem je i osaczałem,
stawałem się człowiekiem
którego przerażała bezwzględność bytu,
więc wydeptywałem ścieżki do sztuki,
magii, mistyki, religii.

Nie zapomniałem o rekwizytach,
którymi się posługiwałem.
Namalowałem je na ścianach groty
i wśród nich przeżyłem swój czas
– czas bytu przygodnego

Don

Nie chodzi o don Lopeza,
który był clownem, woźnicą,
treserem dzikich zwierząt,
ich właścicielem i szefem – trzymał
w cyrku wszystkie nici
a na koniec – stwierdzenie niepoważne,
jakby na końcu coś jeszcze było
lub być miało – został demiurgiem.

Nie chodzi o don Lopeza
ani jego córkę, złotowłosą Inez,
która tańczyła na linie
niepewnej z dzisiejszego punktu widzenia
– o czym mało kto pamięta.

Don Lopeza
poderżnęli scyzorykiem
a potem tępym ostrzem
– miał podwójną grdykę –
ogolili złote włosy Inez.

Dzisiaj tamte fakty
utraciły swoje znaczenie
i nikt nie chce ich pamiętać,
więc idzie mi jedynie
o te podejrzone zgrzyty
– jakby znowu łobuzy
ostrzyły swoje scyzoryki.

Odys kuszony

Kłęcz na plaży,
rysuje znaki na piasku.
Rzym śpi – historie takie jak ta,
przestały go bawić.
Kobiety obok ściągają sukienki
i oddają się słońcu – czuje to,
nie potrafi się od tego uwolnić.

Kim jest ten,
który teraz się sprawdza
– przeklęty,
rodzony w bólach,
odrzucony razem z łożyskiem.

Kim on jest
– ten z moją twarzą,
z moim życiorysem,
ten osaczony

O Ogigio,
dryfująca wyspa szczęśliwości,
czemu kuszysz mnie plażą
niespełnionej nadziei.
Przecież dopłynąłem do twoich brzegów
i moje ciało stało się tak sypkie
że skowyczały ściany w których go zamknięto.
Ten stan trwał długo,
bardzo długo
– chwilę liczoną przez fale nowego przyływu.

O wodo,
płaska wodo dźwigająca na swoich plecach
mnie i moją tratwę.
Czemu milczysz,
przecież mówisz perłą, muszlą, kością
ogryzioną przez prąd głębinowy
i porzuconą na obcym brzegu.

O wodo owinięta czule
wokół kamyka, ryby, wodorostu.
Tak cierpliwie czekam na chwilę
twojego roztargnienia
– odruch zwyczajnej beztroski.

Odys zwiedziony

Ach Kallipygos. Byłem rybą.
Płynąłem do ciebie przez ocen
obietnic. Wokół mnie morze wrzało.
Woda niosła rybnie szkielety.

Byłem ptakiem. Frunąłem do ciebie
na skrzydełkach krwi. Powietrze stygło.
Ptaki spadały z trzaskiem na ziemię
– wmawiałem sobie, że to sople lodu.

Ach Kallipygos, Kallipygos. Jak dobrze
że byłem i ptakiem, i rybą

O łagodności rzeczy

O skrzyniach otwieranych łomem
i szkatułkach pieczętowanych laką
tajemnicy – tych, które nam dano
i tych, po które sięgaliśmy sami.
Rzeczach ofiarowanych
i rzeczach zagarniętych; wyczerpanych
długim dalekim lotem i umęczonych
długim beczynnym leżeniem.
Rzeczach o odartych skrzydłach
i odleżałych bokach; spalających się
z cichym sykiem na dnie ciemności
albo obrosłych jak kamienie
mchem milczenia.
Rzeczach owocach i rzeczach nasionach
gromadzonych pośpiesznie
na widok ciemnej smużki,
która zawisła nad naszym horyzontem.
I nic o formie wyrafinowanej,
nic o jej łagodności.

O pajęczynie –
jakby misterne znikło
zdmuchnięte przeciągiem.

O dmuchawcu –
jakby subtelne
miało się już nie powtórzyć.

O włosach na wietrze.

O oczach nad kołyską.

O palcu
muskającym ostrze gilotyny.

Odbicie

Półcienie.
Statyczne jezioro.
Wieczór jak płyta
– realny słowik dyryguje chórem
autentycznych żab.

I nagle
plusk – spada rybitwa
a potem ryba wzbija się
w niebo.

I tylko kręgi
kręgi
tak niewiarygodnie obojętne
że aż boli.

Jak wszystko co dzieje się obok
tak i to było jedynie odbiciem
w lustrze.

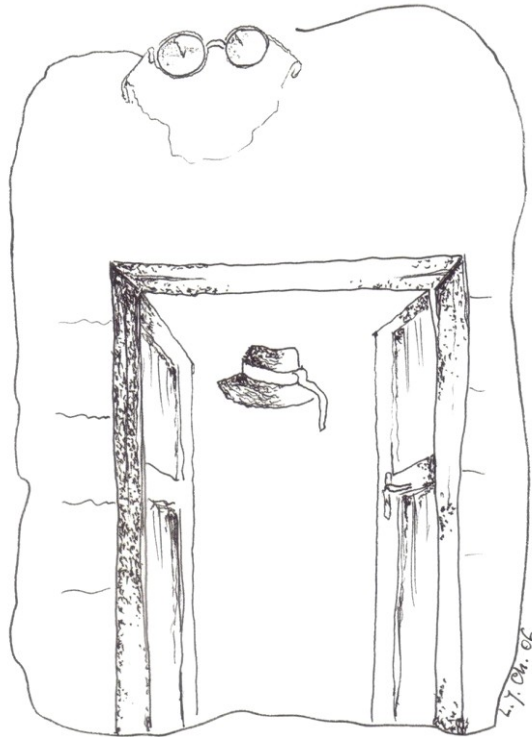
Równoległe

Podglądaliśmy mrówki,
które ciągnęły ścieżką
martwego żuka.

Ślady ich nóg na piasku
i jego ślad
były równoległe do śladów,
które ryły
nasze serca.

Chłopcy, spokojnie.
Spokojnie chłopcy.
To tylko żuk

z tomu:
Wiersze leskie
(2001)

Pochwalny

Niech będą pochwalone miasteczka
parterowych domów i kamieniczek z cegły
krytych papą, blachą, czerwoną karpiówką.
Miasteczka łukowych bram, cienistych zaułków,
krzywych chodników porośniętych podbiałem,
lebiodą, perzem, wąskich uliczek z kocich łbów
i krętych ścieżek schodzących nad leniwą rzekę,
której bieg mierzą klekoty furmanek na moście
kamiennym i kuranty zegara na kościelnej wieży
– miasteczka zepchnięte na ugory historii.

O pobłażaniu

Kwiecień. Środa. Czwarta po południu. Niebo jak rybie oko. Odwiedził mnie Janusz Szuber, poeta z Sanoka – tak mówi o nim Europa. Siedzimy na balkonie, na pierwszym piętrze, najwyższym w kamienicy przy Berka Joselewicza osiemnaście. Patrzymy z wysoka. Prawe oko widzi synagogę zamienioną w dom sztuki gładkich lotów. Lewe ogląda kirkut: gołe brzozy, dęby, nagie modrzewie – żywe pomniki przyrody. Razem widzą bury stok posypany obficie zawilcami i dziećmi, które wracają ze szkoły do domu. Chłopcy jeżdżą na butach – żłobią w zawilcach ciemne bruzdy. Dziewczynki rwą kwiaty garściami – wytykają chłopcom że ślepi, głupi, że tylko niszczą. Ich głosy wiercą dziury w uszach. Janusz boi się, i ja się lękam, co będzie, gdy obudzą śpiących. Zbytecznie. Nikt nie wstaje, nie oburza się, nie unosi gniewem, nie goni urwisów między macewami. Nawet błogosławiony Ezelier Meszulam, mąż, który sprawiedliwie gardzi słońcem Kastylii i Granady, nawet on, najstarszy z odpoczywających, żadnego nie skarcił słowem, grymasem warg, brwi, tylko oczy wznosi i wzdycha. – Ben Meszulam wie, jakie niesforne potrafią być dzieci.

O miłosierdziu

Upalne lipcowe popołudnie. Skwar na ulicy Joselewicza równie dokuczliwy jak na innych ulicach a jeszcze swąd przykurzonego mleka, ujadanie psa, głośna sprzeczka, krzyk dzieci bawiących się w berka, kłótnia synogarlic na kominie mykwy i bijatyka kawek na dachu bóżnicy. W upalne popołudnie deszcz na ulicy Joselewicza w szumie uskrzydłonego powietrza taki sam rześisty jak na innych ulicach miasteczka – dzieci w żółtych pelerynach i zielonych kaloszach, kobiety pod parasolkami na słupkowych obcasach, w kwiecistych spódnicach z rozporkami po bokach. Miłosierdzie na mykwę, bóżnicę, kawki, dzieci, kobiety, synogarlice.

Cicerone

Marianowi Galantowi

W trzyćwierciowej kurtce z zielonej popeliny,
z postawionym kołnierzem – rano był przymrozek –
zapinanej na błyszczące metalowe guziki
– teraz rozpięte dla fasonu i wygody – z rękami
założonymi do tyłu, krokiem zamaszystym
ulicami Tysiąclecia, Kazimierza Wielkiego
– albo rynkiem obok eklektycznego ratusza –
pozdrowiając znajomych uniesieniem dłoni
lub skinieniem głowy, obok uchylonych drzwi
zakładu fryzjerskiego dla pań; wis-a-wis sklepu
mięsnego – ciągnąc za sobą woń lawendy,
zapach czosnku, pasztecików i kielbas,
pokazuje na pożółkłych sepiach Lisko
oprowadzając po nim kobietę z wózkiem
znudzoną samotnym spacerem po plantach.

Tren ogrodowy

Furtka wejściowa zbita z czterech desek nieheblowanych, wzmocnionych szponą, zawieszona na zardzewiałych zawiasach, otwarta na ogród zarośnięty łopianem i końskim szczawiem. Górą spłwiała лазур, dołem tabaczkowe zielenie i gaszone fiolety. W szarym cieniu pod drzewami owocowymi cytrynowe antonówki, malinowe kosztele, gruszki sapieżanki nad którymi kołują osy i kosmate trzmiele. Pośrodku ogrodu dom z półpiętrem z ciosanych gładko belek posadzono na podmurówce z piaskowca. Dębowe schody z rozchwianą poręczą prowadzą stromo po ścianie zewnętrznej do antresoli zamienionej w pokój dla gości: – powała w liszajach zacieków, resztki tapet na ścianach, zmurszała podłoga, przegniły strop, mroczone prostokąty drzwi i okien w których furkoczą strzępy folii.

O zapamiętywaniu

Pamiętam ścieżkę przez las – ojciec niósł mnie na barana. Przy ścieżce prawdziwki w kapeluszach zamszowych włożonych na bakier spoglądały z góry na stadko potulnych kurek stojących na jednej nodze. Za nimi kozaki czerwone, łyskające mlecznym podniebieniem. Dalej kanie, rydze, maślaki, oliwkowe gołąbki i samotny podciek – czarny, jakby uwalany w sadzy, na ściółce ze szpilek świerkowych sypanych latami na gliniastą ziemię – nazywany również sińcem z powodu sinych nacieków w miejscu ściśniętym palcami, zapamiętany dla swojego kształtu, barwy oraz smaku zupy podbitej gęstą śmietaną, którą matka nabierała drewnianą łyżką z kamionki stojącej w komorze tuż za drzwiami, żeby zawsze była pod ręką.

Bukolika dla Śniadej

Na klepisku przed stodołą wróble z kotem
grają w oko. Przed progiem pies iska koguta.
Na progu Śniada w sukience
z czerwonego perkalu w duże białe grochy
oparta pośladkami o futrynę – głowa odchylona
zalotnie do tyłu, smukła szyja, sprężyste piersi,
mocne łydki, kropelki potu na skórze:
pachnie piżmem, zdyszana – biegła przez pola,
słomkowy kapelusz z postrzępionym rondem
zarzuciła niedbale na plecy; na szyi żółta tasiemka
z kokardką, nad czołem daszek z dłoni – pod daszkiem
oczy rozpalone ścigają śmigające po niebie jaskółki.

O sztuce

A więc to jest sztuka te ogrody, kręte dróżki,
zagajniki bez podpatrywaczy ptaków, te stiuki,
draperie, mosiądze, cynowe misy, plafony sal
balowych, wachlarze, krynoliny, portrety rad
nadzorczych, *Grenadierzy na drodze pod Magentą*,
Kościuszko pod Raclawicami, *Ścieżka wśród traw*,
Wstąpienie do klasztoru, *Ostatni rejs Temerain*,
Psyche, Oready, Salambo, bzy, panoplie, arony,
mauretańska dziewczica wśród roślin w donicach
i ta kobieta o mlecznej cerze i płaskim brzuchu
z czerwoną orchideą w ognistych włosach pożerana
wzrokiem przez czarną służącą – *Olimpia*¹ na sofie.

---

¹ Monet, *Olimpia* – akt (1863r.)

Wypaczyły się drzwi

Stara kobieta siedzi na ławce przed domem:
– skóra spalona słońcem, sękaty palec, gościec,
astma, słabe nogi. Miała piętnaście lat. Pasła
krowy. Była wiosna. Pęczniała sokami wierzbina.
Pierwsza miłość szybka, gwałtowna jak burza
majowa. Matką wypędziła ją z domu. Poszła z drzazgą
w sercu, nie oglądała się za siebie i to ją teraz boli.
Mąż wdowiec, siedemnaście lat starszy, czworo
dzieci, chłop jak niedźwiedź, dobry człowiek,
szanował ją, kochał konie i ziemię – nie znęcał się,
bił otwartą dłonią. Złośliwy nowotwór zmógł go
w dwa miesiące. Zostawił ją z pięciorgiem dzieci
– wszystkie drobne, podobne do niej, odchodziły
kolejno jak listy wysyłane na nieznany adres.
Pamiętały o niej – przyjeżdżały na Boże Narodzenie
i Wielkanoc. Potem zapomniały i to teraz boli.
Syn został. Buduje dom. Zaczął równo z sąsiadem.
Sąsiad już mieszka, dom syna w stanie surowym.
Wypaczyły się drzwi, okna, spada dachówka a to boli.

Leśne chody

Nie idź do lasu nocą.
Nie chodź do lasu w dzień.
W lesie złowieszczę orkiestry,
ciurkoty, szepty, szelesty.
W lesie sekretne procesje,
cieciorki, boimki, kocanki,
pokrzyki, żagwice, chrobotki,
turzyce, żądła, pazury, kły.

Lustrzany

Na brzegu beton, asfalt, stalowe słupki,
szkło, karton, kolorowe puszki. Na wodzie
pontony, kajaki, żaglówki. W powietrzu zapach
mułu, ryb, butwiejącego drewna, wodorostów.
Na plaży szalupa z wypuczonym brzuchem
– w jej płytkim cieniu kopczyk siwego popiołu
z ogniska, kociołek, złamane wiosło i jamnik
wyciągnięty jak struna z pyskiem ułożonym
na przednich łapach. Przed pyskiem jezioro –
niklowane lustro. W lustrze chmury, olchy,
jawory, pikujące perkozy, statek spacerowy
orzący żółtym dziobem dwie pieniste bruzdy.
Na odkrytym pokładzie jasnowłosa chłopczyk
w krótkich spodenkach na trójkołowym rowerku:
– skrzeczy dzwonek, migają w słońcu gołe pięty.

O dobrym początku

Ciężarówką w Bieszczady przez Załuż
z krotochwilnym kierowcą nucącym kantyleny
allegro a capriccio – nawet w trakcie pożegnania
na parkingu pod Sobieniem rozświetlonym
lustrami kałuż po obfitym nocnym deszczu.
Ostatnie belcanto, machanie ręką, życzenia
udanego dnia. Dalej już samotnie z plecakiem
po łagodnym stoku, duktem pod bukami,
gdzie sprawdzało się powiedzenie: szedł przed siebie
brodząc po kolana w liściach przeświadczony,
że dzień udany powinien mieć dobry początek.

Epizody

Maj, dolina Terebowca. Zbieraliśmy jaskry
i kaczeńce – mówiłaś, że to okruchy słońca.
Wycieczka na Tarnicę przez las bukowy
po skamieniałym śniegu. My w pionierkach,
ty w sandałach, letniej sukience: – nad czołem
ruda grzywka, w oczach niebieska przekora.

Zejdźcie do Wołosatego i powrót smołówką
do Ustrzyk Górnych. Przy szosie dymiła retorta.
Długa dyskusja o Epikurze z usmolonym wypalaczem
węgla drzewnego – wieczorem przyszedł na ognisko.
Mycie nóg w lodowatym strumieniu, chlapania,
piski, śmiechy, przekomarzania i nagła pogoń
za kijanką nazwaną przez ciebie żabołągiem.

Placki z tartych kartofli w sosie grzybowym,
krojona w kostkę marchewka smażona na maśle
z zielonym groszkiem. My głodni, zniecierpliwieni
z widelcami, ty w kapeluszu i letniej sukience
pośród garnków, talerzy: – zauroczony *Doliną Issy*
podlotek; nad czołem ruda grzywka
w oczach niebieska przekora.

Noc w drewnianym baraku – nad jego wejściem świecił
żółty napis: *Hotel Zielony* – spłonął w następnym roku.

Wrześniowe cienie

Chmury, brudne kłębki waty pędzone
niskim wiatrem, jak październiku albo listopadzie.
I jeszcze ten akord, jakby ktoś przeleciał palcami
po klawiszach akordeonu. Widziałem,
słyszałem siedząc w foteliku: wygodny był,
rozkładany, z rurek duraluminiowych,
siedzenie i oparcie z żaglowego płótna,
– stał na brzegu. Za plecami czerwone buki
szczypane przez pierwszy przymrozek, ścieżka
na Połoninę Caryńską wąska na osobę i cmentarz
Buchwaków, o którym chce się prędko zapomnieć.
Na wprost wschodni stok Wetlińskiej: żółte brzozy,
rude osiki, jałowce bure niedźwiedzie, potok
górski, most z betonu i skrzyżowanie traktów
– tak mówiono w czasach Buchwaków – dzisiaj szos
asfaltowych do Dwernika, Ustrzyk Górnych, Wetliny
pustych i cichych. Nikt nie idzie. Nic nie jedzie.
Słońce smaga twarz – właśnie schodzi z przełęczy
nad Berehami. Morelowe niebo, księżyc
nad Rawką, długie cienie gór, zdarzeń, ludzi.

O umiarkowaniu

Na narodziny dziecka byliśmy przygotowani i tak pewni, że podziwiając kopczyk na brzuchu matki mówiliśmy o nim, Kubuś. Wyglądał podejrzanie w chwili, gdy sąsiadka z klatki, pani M, stwierdziła: *to nie jest storczyk*. Kiedy zniknął kopczyk a zjawił się chłopczyk, uwierzyliśmy w siłę sprawczą naszych zachceń. Przy stole, pośród zmysłowych półmisek, cycatyh flaszek, nagich widelców, chętnych filiżanek i obłudnych kieliszków witali go: ojciec, ciotka, stryj, stryjenka i dziadek iluzjonista zaprzędany ślepo poezji. Homo erectus, wołał uradowany ojciec widząc jak Kubuś pręży nóżki. Niech stanie na Annapurnie i czterestu ośmiotysięcznikach – nawoływał stryj, zdobywca ścieżek pod regłami i Gubałówki. Niech zejdzie do morskich głębi – zaklinała stryjenka, pasjonatka akwalungu. Niech odkryje koło, łuk i oszczep, żeby prznosić nimi gniew na duże odległości – domagała się ciotka. Niechaj ma tyle talentu i mocy żeby ożywić Afrodytę z Knidos – szepnął wstydliwie dziadek – albo chociaż smukłe palce pianisty. Niech zbuduje harfę. Wieżę. Most. Lokomotywę. Zostanie wybitnym malarzem i zadziwi świat swoimi pejzażami. Portrecistą. Pisarzem, wirtuozem słowa. Niechaj lgną do niego i służą mu wiernie. Łowi je w bystrym nurcie i zważy ich ciężar. Zasypia z łokciem pod głową. Wyśledzi, dokąd jedzie wielki wóz mleczną drogą. Niech codziennie kipi mu mleko, przypała się jajecznicą a nas zachwyca swoim umiarkowaniem.

O zachciankach

Za trzy minuty koniec świata. W ziemię uderzy planetoida większa od tej, która zmiotła dinozaury. Nie ma gdzie się śpieszyć, może byś coś zjadł – mówi żona. Mruga do mnie tłustym oczkiem rosół, polędwica nęci czosnkiem, szarlotka jabłkami. W skrzynkach na balkonie więdną aksamitki i pelargonie. Nie zwiędną. Zdążę je podlać. Za trzy minuty koniec a mnie się chce w deszcz bez parasola, alejką pod kasztanami przez trawniki, rabaty, po murku okalającym pomnik zasłużonego dla ludzkości – z nogi na nogę po sztachetach żelaznych jak po kamieniach spinających brzegi potoku. Za trzy minuty koniec. Otwieram gazetę. Ciekawe po ile baryłka ropy w Amsterdamie, o ile wzrósł indeks na giełdzie w Nowym Jorku, kto majstrował ostatnio przy genach, kiedy zakończy się obecna a gdzie zacznie przyszła wojna. Za trzy minuty koniec. Mnie ciągnie do wesołego miasteczka na karuzelę, do kapelusików ze słomy, ptaszków z drewna, baloników na druciku, do cukrowej waty. Za trzy minuty koniec a ja mam chęć na filiżankę kawy w altance u Tulików piłą bez pośpiechu małymi łyżkami, przeplatany narzekaniem na muzykę, modę, pogodę, upadek obyczajów.

Zwyczajny

Opowiedz o mleczu – rośnie na chodnikach
prowincjonalnych miasteczek. O łożu
albo tataraku na podmiejskich błoniach
przez które płynie leniwy potok. O mięcie
przyprószonej siwym pyłem polnej drogi
którą właśnie jedzie listonosz na rowerze
ocierając wierzchem dłoni spocone czoło.
O lebidzie, bodziszku i białej koniczynie
przy ścieżce którą wracają do domu
rozbrykane dzieci z koszami grzybów.
O końskim szczawiu porastającym zdziczałe
ogrody, zasypane studnie, zapomniane groby.
O koszuli w kratkę, rzemiennych sandałach
i patyku, który trzymasz w ręce i nic o sobie.

O odpowiedzialności

Jestem odpowiedzialny za zalety chmur
na wietrze, porządek żurawi lecących
na północ, za klangor i radosne liczenie
ich oczami. Za słońce niemrawe, uparte,
za pierwsze przebiśniegi i śniegi ostatnie
– za dyskretne przeplatanie się ich różnic
i podobieństw. Za kamyki w strumyku
kiedy chrzęszczą pod stopami, jazgarze
w kałabaniu, motyle cytrynki nad stawem,
muszki, ważki, skowronki. Za szpadle
i grabki oparte o ścianę. Za skibę ziemi
w ogrodzie. Za dym z komina pukający
do nieba. Za chleb dzielony znakiem krzyża,
za jego skórkę żółciutką, spękaną, za kromkę
ze smalcem zmieszany ze skwarkami
i wiórkami przypalonej cebuli. Za leżenie
w trawie z rękami pod głową w towarzystwie
dzikiej koniczyny, pokrzyw, mleczów, mięty,
za listek szczawiu trzymany w zębach
i za to bezrozumne gapienie się w błękit.

Pokorny

Odchodzi się na kolanach, z kamieniem
u szyi, z krzyżem wpisanym w ramiona,
z piętami zdartymi do krwi, z cierniem
w sercu, z pękniętą wątrobą.

Odchodzi się
kopiąc studnie, szczepiąc jabłonie, siejąc
zboże, podwiązując zielone pomidory,
łuskając pestki słonecznika, ćwiartując
łby kawonom.

Odchodzi się pod przymusem,
wbrew, na przekór, z oczami okrągłymi
ze zdumienia, z otwartą otchłanią gardła,
z zębami, z pazurami, ze zjeżonym grzbietem
a mówimy: – odchodził z pochyloną głową.

Spontaniczny

Ziarnko piasku na skraju drogi. Nie ma gdzie się podziać. Nie szuka schronienia przed słońcem, deszczem, wiatrem. Nie wie, na kogo czeka. Że czeka, nie wie. Znalazło się w moim bucie przypadkiem, wcisnęło się pod duży palec, ułożyło wygodnie, wypukłościami do góry i zaczęło uwierać jak ziarnko piasku – indywidualnie, prywatnie, bez wycucia, że przyjdzie rozdrażnienie, zniecierpliwienie, pora wysnucia wniosku, że dokucza nie z powodu, z racji, pod naciskiem, lecz z istoty swojego istnienia. Wyrzucone z buta na skraj drogi widziało jak odchodzi bliski mu człowiek, a ono zostaje i nie ma gdzie się podziać. Nie szuka schronienia przed słońcem, deszczem, wiatrem. Nie wie na kogo czeka, że czeka, że na skraju drogi.

Dobrzy ludzie, przygarnijcie ziarnko piasku.

z tomu:
Dzikie sady
(2006)

Zielony pantofel

W holu lustro w jesionowej ramie.
Pod lustrem słomkowy kapelusz
z wypłowiałą niebieską wstążeczką.
W upalne lato było ci w nim do twarzy.

W jadalnym stół dębowy.
Na stole dwa fajansowe talerze.
W ubiegłym roku jedliśmy naleśniki
z serem polane wiśniowym syropem.

W sypialni twój zielony pantofel
z przydeptanym noskiem
i moje brązowe meszty
na ściętych krzywo obcasach.

Przyszło. Odeszło. Minęło.
Otwarte na oścież drzwi wejściowe
i okno na półpiętrze. Jeszcze chwilka
a przeciąg wywieje z naszego domu

ostatni znajomy zapach.
Z ulicy po kamiennych schodkach
wejdą obcy. On roześmiany,
ona szczebiocząca, młodzi oboje.

Staną w saloniku. Umilkną.
Jak tutaj smutno – szepnie mu
do ucha. Pewnie w tym domu – on jej
odszepnie – nikt szczęśliwy nie mieszkał.

Pejzaż z toaletką

Ołówek cedrowy z ogryzionym końcem
kołyszany kiedyś w niecierpliwych palcach.
Linijka bukowa z wypuczonym brzuszkiem
i kilkoma dziurkami, śladami po cyrkle.

Okulary w oprawie drucianej – jedno szkło
pęknięte, drugie lekko zarysowane.
Puzderko z czarnej japońskiej laki
z doklejonym wieczkiem – na wyściółce

z różowego atłasu trzy mleczne perły.
Spinka do włosów z kutego srebra.
Wisiołek z bursztynu w kształcie pigwy.
Złota obrączka z grawerowanym

napisem: *żonie na pamiątkę*. Kartka
czerpanego papieru zwinięta w rulonik
przewiązany aksamitną wstążeczką.
Rzeczy hołubione, adwokaci czasu.

Coda

Zdjęcie z naddartym rogiem, przełamane
w połowie, drobne plamki, zadrapania,
na ramce napis spłowiałym atramentem:
Truskawiec, sierpień 1913.

Na zdjęciu panienki w sukienkach z koronki
grają w krykieta. Wśród panien młodzieńcy
w pulowerach i pumpach. Ach, maman!
nie można im ufać, lecz jakże miłe są
ich umizgi i komplementy.

Panowie w garniturach z białego płótna.
Panie w kostiumach z białej piki, kapelusze
z woalką, przeciwsłoneczne parasolki.
Rej wodzi Żanetta – muślinowa suknia
w groszki, kapelusz „pasterka” – trzpiotka,
oczko w głowie rodziny; dzisiaj kończy
dwadzieścia trzy lata, drugi krzyżyk
uważany powszechnie za kres młodości.

W grudniu wyjdzie za mąż. W kwietniu
umrze na galopkę. W listopadzie jej mąż, Jakub
– nie ma go na zdjęciu – zginie na froncie włoskim.
Lecz to ma się dopiero wydarzyć i jest jeszcze daleko.
Na razie chłopcy w marynarskich mundurkach
bawią się w Rinaldo Rinaldini a przed altanką
dziewczynka z mysimi warkoczycami
pije przez słomkę lemoniadę.

Galicyski

motyw leski

Szelest obrusa, szuranie krzesel – ciężkie,
pewnie dębowe z wysokim oparciem.

Głośna modlitwa: *pobłogosław Panie dary*

które spożywamy... grzechot sztućców,

szczekot fajansu, brzęk porcelany.

Siorbanie, śmiechy, chichoty,

dziecięce przekomarzanie i głosy:

- jutro będziemy składać w szafie pościel
- Marynia zamiecie podwórko
- kto z was pójdzie na rynek po włoszczyznę
niech bierze koszyk, który stoi w sieniach
- kuraka na rosół zamówcie u Lubasowej z Huzel,
zalega z płatnością za leki
- jesteś bardzo blady
- za dużo po nocach czyta
- marnuje naftę
- lampa smuży
- przytnij knot, bo okopci powałę
- idź się położyć
- najpierw pacierz
- herbatę podaje się w filiżance
- Tekla znowu przydymiła kaszę

Czesząca włosy

Kobieta z kościanym grzebieniem
w dłoni siedzi w swobodnej pozie
na progu drewnianego domu,
w drzwiach otwartych na tyle szeroko,

że widać za nią w półmroku
szare kształty mebli – stół i dwa krzesła
na tle kredensu o matowych szybach.
Kobieta w różowej, nocnej koszuli

rozchylonej na mlecznych piersiach,
podciągniętej nad kształtne kolana
rozsunięte dyskretnie

naturalnie albo rozmyślnie
na tyle, że w ich cieniu
widać cień trójkąta.

Wszyscy mają oczy

Dziewczyna płąsa w ogrodzie.
Jej palce skubią płatki bratka.
Kocha, nie kocha, kocha, nie kocha
– miłość przychodzi, odchodzi, wraca.

Wszyscy mają oczy,
wszyscy liczą kocha, nie kocha.
Bratek miał siedem płatków.
Kobieta patrzy w lustro

– mąż znikł, syn odszedł,
miłość do niej już nie przychodzi.
Wszyscy mają oczy,
lecz nikt nie pyta, co widzi w lustrze.

Dziewczyna płąsa w ogrodzie,
kobieta patrzy w lustro –
sentymentalne powroty w przeszłość
do której miłość nie wraca.

Romanca o chabrowych oczach

Na leśnej porębie, przy słowackim trakcie,
dziewczyna zbierała do dzbanka maliny.
Wiatr obmacywał jej strzeliste kształty,
drżały wilgotne, gorące wargi.

Dwukonną bryczką jechał młody panicz.
Toczyły się gładko gumowane koła,
bujały się myśli na giętkich resorach.
„Rzuć dzbanek dziewczyno, zapomnij

o malinach, popędzimy przez życie
jak dwie błyskawice.” Ona go nie słucha,
rwie słodkie maliny, głowę niesie
w chmurach, serce w piersi zimnej.

Wracał bawidamek koczem z polowania.
„Twoje smukłe palce stworzono
do kochania. Szkoda opuszki takie
aksamitne więzić w pustym lesie.”

Ona nic nie mówi, rwie słodkie maliny,
głowę trzyma w chmurach, serce w piersi zimnej.
Jechał bankier karetą – lśniły szyby,
błyszczały szprychy, złościły się klamki.

„Strach mi ścina krew w żyłach, kiedy pomyślę,
jaki skarb znalazłem w lesie. Porzuć dzbanek
i maliny, a ja złożę przysięgę że skarbu
nie zamknę w sejfie.” Ona mu nie odpowiada,

rwie słodkie maliny, głowę chowa w chmurach,
serce w piersi zimnej. Szedł gościńcem chłopiec.
Miał chabrowe oczy. Spojrzał, westchnął, przeszedł.
Pofrunęła za nim, jakby miała skrzydła.

Piosenka o trzech drzewach

Płacze dziewczyna.
Nic jej nie będzie.

Płacze dziewczyna pod dębem.
Nie trzeba jej uspokajać,
to tylko chłopiec zły
powiedział słowa przykre.

Płacze dziewczyna.
Nic jej nie będzie.

Płacze dziewczyna pod cisem.
Nie trzeba jej uspokajać,
to tylko chłopiec zły
powiedział, że nie kocha.

Płacze dziewczyna.
Nic jej nie będzie.

Płacze dziewczyna pod grabem
jak wiatr, gdy deszcz pada.
Zły chłopiec odszedł,
nie trzeba jej uspokajać.

Piosenka o niedobrym śnie

Położyła się spać wcześniej niż zwykle,
boliła ją głowa, mrowiło w skroniach.
Przemęczona – pocieszała się matka –
za tydzień matura, po maturze odpocznie,

pojedzie w daleką podróż, zobaczy
lazurowe morze, takie samo
jak na widokówkach przysyłanych
z Australii przez ciotkę Wiktorię,

z atolem i palmami pośrodku
oblewanymi przez spienione fale
– rumiany rogalik w bitej śmietanie –
i że to, co widzi, nie jest wymysłem

jej wyobraźni ani telewizji. Potem wróci
pod bure niebo żeby opuścić dom
w ślubnej sukni, rodić dzieci,
gotować, sprzątać, cerować,

jeździć czerwonym autobusem
i patrząc przez łzę otartą
w pośpiechu rękawem bluzki,
nucić pod nosem skoczne nutki.

Kiedy usnęła, ojciec nie wiedział
że zasnęła na wieki, ani matka
nie przeczuła ścieląc białą pościel,
że ścieli córce biele żałobne.

Kołysanka

Przytul główkę do poduszki,
zamknij siwe oczka
i niech ci się synku przyśni
ojciec, który odszedł.

Luli luli mój malutki,
nie ujrzysz go na ścianie,
nie zobaczysz na powale,
nie porwała go Jasiołka

ani las nie połknął.
Lulajże lulaj maleńki,
nie trzyj oczek piąstkami,
ojca nimi nie wytrzesz

z pamięci. Lulajże lulaj
synku, darmo preżysz nóżki,
choćbyś pobiegł na skróty,
ojca już nie dopędzisz.

Szedł, oglądał się za siebie,
machał ręką. Przykro iść
samemu. Chciałam za nim
lecz mi zabronił z tobą, synku.

O dziewczynie z Hoczwi

Posłuchajcie opowieści
o dziewczynie z Hoczwi.
Zaufała niewiernemu
i umarła z miłości.

Przyrzekł jej, że do niej wróci.
Czarny warkocz, biała suknia,
słodka woń pachnideł. Wrócił
– jak obiecał – a z nim żona.

Wieczorem rzuciła się do Sanu.
Rankiem znaleźli ją na brzegu.
Mówili, że umarła z zimna;
matka, że z miłości.

Szli, nieśli na ramionach
biały całun w czarnym dębnie
– falbanki, muśliny, koronki,
bladą główkę na zagłówku.

Położyli na katafalku
wątłe ciało w mocnej skrzynce
– brat całował chłodne czoło,
ojciec zimne ręce.

Zapalili wielkie świece
– popłynęły gęste łzy.
Powiedzieli, że z gorąca;
matka, że z żalości.

Hagada

Wiem, czemu tańczy Sulamit.
Wirują wstążki, kokardki,
rąbki, falbanki makowej
sukienki, mysie ogonki.

Wiem, dlaczego tańczy Jome.
Fruną na skrzydłach chałatu
rude świderki, ognista głowa,
żrenice dwie ulęgalki.

Wiem, czemu szlocha mamele
a tate rwie siwą brodę
– tańczący idą do nieba.

Dyptyk

Na fotografii kobiety i dzieci
na piaszczystej plaży, w tle zakole rzeki.
Z podpisu wynika, że to Oslawa
w Załużu przy ujściu do Sanu.
Na odwrocie zdjęcia zamazana data „193...”

Musi być południe lub kilka chwil po,
bowiem drzewo, które nieopodal rośnie,
rzuca na ziemię krótki cień.

Pod drzewem dziewczyna przy sztalugach
z paletą w ręce. Na twarzy dziewczyny
zachwyty, na fotografii sielanka.

Dziewczyna patrzy zapewne na drogę
– poza kadrem zdjęcia – którą codziennie
zwożono na plac przy stacji kolejowej
bukowe kłocy z okolicznych wyrębów.

Patrzy na drogę choć drogi nie widać,
na wozy, konie, kłody. Ten zachwyty
jej widzenia widzi fotograf
– cień na cieniu drzewa.

Do Leona Ch.

Namaluj zwyczajną wiejską drogę,
po obu stronach czupryniaste wierzby,
skrajem idą puchate gęsi, środkiem
jedzie teleżka. Przy dyszlu kobyłka

ze zwieszonym łbem, na koźle chłop
w serdaku – kaszkiet zsunięty na tył
głowy, w półkoszkach złote renety.
Chłop drzemie, kobyłka człapie,

klekocą koła na wybojach.
Przy drodze kapliczka bielona wapnem,
w środku figurka św. Krzysztofa.
Za kapliczką pole. W polu ognisko.

Przy ognisku chłopiec – jasne włosy,
niebieskie oczy, koszula wpuszczona
w spodnie na szelkach, patyk w ręce
lewej, w prawej osmalony kartofel.

Głowa zadarta w górę. Słyszy
żurawie ale ich nie widzi. Wie,
że ten po tamtej stronie, który patrzy
na niego, to on nienamalowany.

Smaki

W jednej kieszeni pieczone na kuchni
plasterki grubo krojonego ziemniaka,
w drugiej prażony na blasze bób.

W ręce posypana cukrem kromka
komiśniaka albo piętka razowego
mażnięta smalcem ze skwarkami.

Żur z fasolą na zakwasie owsianej mąki,
knedle z tartych kartofli z siekanymi
podgrzybkami smażonymi na maśle
i kompot ze śliwek suszonych w słońcu.

Na dalekie wyprawy słomkowa herbata
w butelce zatkaney korkiem z gazety
i jajko na twardo ze szczyptą soli
wziętą przezornie do płóciennej szmatki.

Oto smaki utracone na zawsze.

Sad w Łopience

Skrzypienie podłogi,
szelesty, szmery, szepty,
cichy śmiech i falset:
podoruwał meni chustoczku,
szczoby ja mała, czym wytarty oczi...

Turkot kół – jadą wozy.
Szuranie racic – idą woły.
Powolne stąpanie – niosą
ciężkie toboły. Szloch kobiet
jak echo wśród pustych ścian
albo pod kamieniami.

Nie widać nikogo
choć słychać wszystkich.
Gwar jak w dzień targowy
bez dźwięków i melodii
podobny do szumu wiatru
który nocą potrząsa gałęzie jodeł.

Studnia

Jej okrągłą cembrowinę, porośniętą
teraz kosmatką i powojem, postawiono
z ciosanego piaskowca łączonego
gliną. Między kamieniami kopczyki

czarnych mrówek. Na gzymsie
zielonożłota jaszczurka zwinka
rozciągnięta w słońcu jak struna,
obok kosmaty trzmiel. Wokół studni

zdziczały sad, lepiężnik i ciemiężycy.
Nad studnią niebo i wszechobecna cisza.
Za studnią wiadro rzucone w pośpiechu

przez zatrwożonego gospodarza
albo wędrowca. Do takich studni
ciągną niedźwiedzie i nieszczęścia.

Do czytelnika

Moje budowle z gliny, sitowia,
piórek, patyków. Podobne do gniazd
wikłaczy – tkane włókienko po włókienku,
składane źdźbło po źdźble; szopki,

budki, kucze z nieheblowanych desek
klecone i rozbierane. Kopce ziemne,
kopki, kretowiska które estety
nie zachwycą. Ja w nich mieszkam.

Nie z przymusu albo żeby szokować.
Ja się z nich wywodzę: – kamień zamknięty
szczelnie w swoich kamiennych granicach
i choć wśród innych kamieni, to oddzielony

i osobny samotnością, która mu nie ciąży
ani go nie uwiera, pod urokiem łąki
na której kret piękniejszy od żurawia –
tego, co się pyszni, a pokrzywa od róży.

Przysypani śniegiem

Bodiaku z główką kolczastą, nieforemną.
Ostróżko stojąca cierpliwie na jednej nodze.
Pokrzywo w sukni przyciasnej, szytej na miarę,
prawdziwej do bólu. Słowiku, który w maju

nie przespałeś spokojnie jednej nocy.
Boża krówko, ty która żyłaś beztrosko
całe lato. Kamieniu polny bez zapachu.
Czapło z siwym czubkiem nienarzucająca

swojego towarzystwa. I wy niewymienieni
z nazwiska, jak też wszyscy pozostali
bezimienni, osobni, nie do pary,

przysypani śniegiem zapomnienia,
wybaczcie nam, ślepym,
że w pospolitym nie widzą piękna.

Pacierz

Daj Panie śmierć zwyczajną, ze starości,
w moim łóżku. Nie pozwól, żebym umarł
w noclegowni, na dworcu kolejowym
z okiem wbitym w źrenicę neonówki,
z łyżką aluminiową i pustą miską
w sztywnej ręce, w mrocznym kanale
na oczach szczurów, w parku
z ciemnozieloną fiaszką u boku
z napisem *Wino* na etykiecie.

Niech moja skóra marszczy się
zwyczajnie i równie zwyczajnie,
jak na zwyczajną starość przystało,
stroi się w siwe włosy i starcze plamy.

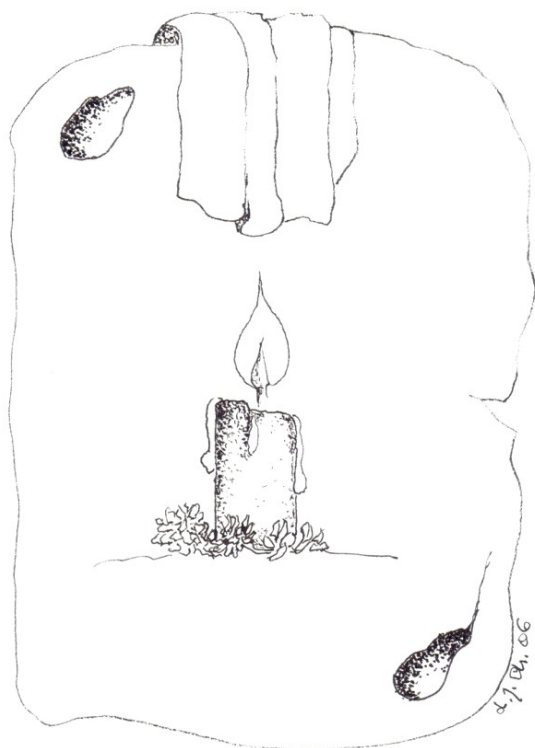
Za oknem zima, śnieżyce, zawieruchy.
W pokoju ciepły piec kaflowy, zegar tyka
jak powinien tykać, kotka na kołdrze
zwinęta w kłębek mruczy kocie pacierze,
córka czyta półgłosem wiersz
Szymborskiej „*Konszachy z umarłymi*”,
żona w progu uśmiecha się, rozkłada ręce:
– znowu wykypiało mleko. Ja wzdycham
i swąd przykurzonego mleka zabieram z sobą.

Wiersz z jajkiem w środku

Świat jest pełen poetów piszących
o innych poetach, czytających ich wiersze,
opowiadających o nich niestworzone historie
na chodnikach, przystankach tramwajowych,
sympozbach, mostach, przejściach dla pieszych,
poetyckich wiosnach, jesieniach, w pociągach,
samolotach, łodziach płynących z prądem i pod prąd
– poetach wzruszonych lotem jaskółki, olśnionych
spadającą gwiazdą, zachwyconych domkiem z piasku
– poetach chudych, korpulentnych i takich sobie,
rozdających darmo jajka na twardo.

Szanujmy szczodrych poetów.

z cyklu:
Tańczący na promieniu

Nagła ciekawość spraw zaczętych

Na wprost drzwi wejściowych toaletka
z owalnym lustrem w którym widać
fragment ściany, niezaścielone łóżko
i rzuconą w poprzek łóżka białą suknię.

Na środku sypialni okrągły stolik
z włoskiego orzecha. Na stoliku taca
z francuskim ciastem, ciemna butelka
i dwie szklanki: jedna wypełniona
w połowie lemoniadą, druga pusta
– obie ze śladami szminki.

Przy stoliku dwa gięte krzesła.
Jedno stojące ukosem, jakby umyślnie
tak ustawione albo potrącone w biegu.
Na drugim kapelusz z woalką
rzucony na oparcie w pośpiechu,
podobnie jak suknia, tą samą ręką.

Nagła ciekawość spraw zakończonych

Fotografia w metalowej ramce
z naklejonymi muszelkami małży.
Szkło osmężone brym kurzem.
Za szkłem łagodny owal twarzy,
w tle strusie pióra. Stryjenka Bietka,

tancerka Varietes, krewna ciotki
Andy ze strony jej męża asesora
w miasteczku L. – obiekt westchnień
studentów miejscowego gimnazjum –
wsparta na łokciu, z dłonią przy skroni.

Palce, wskazujący i serdeczny,
poplamione atramentem.
Pisała zaproszenia na ślub,
który nie dojdzie do skutku
– za trzy miesiące jej narzeczony
umrze na udar mózgu.

Marja

Pismo urzędowe formatu a5 – poźółkłe,
z plamą na środku, postrzępione boki,
nagłówek wytłuszczoną trzcionką: **Wyciąg
Wyroku Skazującego**.¹ W lewym rogu
drukiem drobniejszym: **Sąd Powiatowy
w Ustrzykach Dolnych**. W prawym
data: 20/3 1927. Niżej uzasadnienie
pisane na maszynie: *Marja Lolo, Cyganka,
lat 16, nieślubna córka Paraski,
bez zajęcia, wyznania gr.- kat. na karę
aresztu przez dwa dni za włóczęgostwo.*
Pod spodem sygnatura sprawy,
okrągła pieczęć i nieczytelny podpis.

Szczegółów musimy się domyślać:
– kwiecista spódnica, na ramionach chusta,
włosy splecione w warkocz, pochylona głowa,
przygarbione plecy. Wzięta z ulicy
w trakcie wrózenia. Jej tabor stał w Dębach
nad Strwiążem. W nocy zniknął.

---

1 w zbiorach Janusza Galanta z Leska

Edi

Codziennie rano o w pół do szóstej,
czasem kilka minut później, budził nas
gwiżdżąc na podwórku *Che sara, sara*
i stukając drutem którym wyciągał
z kontenera aluminiowe puszki.

Rumun lub Czeczen – smagła twarz,
krucze włosy, oczy jak oliwki.

Nazwaliśmy go, Edi. Spał na działkach
w opuszczonych altankach, na klatkach
schodowych, w parku pod gołym niebem.

Kiedy świeciło słońce chodził z parasolem,
gdy padał deszcz, z odkrytą głową. Zbierał
butelki, papier, drobny złom, karmił gołębie,
zdziczałe koty, dzieciom fundował cukierki.

Znaleźli go w parku z przeciętą tętnicą.

Jaśmina

Trzydzieści dwa lata, ormiańska uroda –
sarnie oczy, wąskie biodra, mocne ramiona.
Samotna. Dwoje dzieci. Trzecie w drodze.
Każde po innym ojcu – słodkie owoce
jej miłosnych uniesień.

Mieszkała na ósmym piętrze.
Hodowała egzotyczne kwiaty,
chomiki, żółwie, papużki
– dla dzieci, żeby umiały kochać.

Wyskoczyła oknem.

Zofka

Tańczy Zofka na ulicy –
szklane oczy, siwe włosy.
Patrzcie. Podziwiajcie.

Umarła jej wielka miłość
tuż po swoim narodzeniu
– szkoda że jej nie uwierzył.

Zabrała Zofkę do nieba
– skąd miała wiedzieć
że niebo obce, zimne.

Błyszczą szyby. Czerni się asfalt.
Kiwają do taktu głowami gapie.
Nie wstydźcie się. Tańczcie.

Laleczka

Jan Mazoch na Wielkiej Krokwi
niepodobny do jaskółki,
bardziej do biegnącego
który potknął się
na nierówności,

albo do widzianej
w lusterku kątem oka
laleczki mojej córki,
kiedy wyrwana z jej ręki
podmucha wiatru
przez okno samochodu,
koziołkowała
pochyłością drogi.

Płaje

Eteryczne krajobrazy oglądane
z jadącego samochodu: ruiny
warowni na dalmatyńskim klifie
skąd widać białobrzuche łodzie
ciągnące za sobą pienne bruzdy
po lustrzanym Adriatyku,

słoneczne uliczki Mairena Del Alcor
– koroniaste pinie, ligustry, strzyżone
cyprysiki w glinianych wazonach,
niebieskie parasole, białe stoliki, zapach
mocnej kawy, gardłowy śmiech kobiety
i oddalający się stuk jej obcasów.

Kolorowe zdjęcia z egzotycznej podróży
– runiczne szkielety uwięzione w czasie
do którego szukam wejścia grzebiąc
w jego szeleszczących trzewiach.

Widok

Ze wzgórza Patria w Turzym Polu
na dolinę Wisłoka. Jasionów pierwszy
z prawej, na krawędzi widoku.

Zasłona podnosi się. Niebo jak oko
rybie zapowiada upalną niedzielę.
Trzecia osiem – dziadek niesie ze studni
wodę, babcia rozpala pod kuchnią ogień.
Czwarta dwadzieścia jeden – jestem.
Słońce wschodzi, zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Kuchnia oświetlona
lampą naftową. Siedzę na stole, jem z ojcem
pierogi – właśnie wrócił z kopalni.
Matka biegnie w naszą stronę
– zanim dobiegnie, spadnę ze stołu.
Lampa gaśnie, zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Furmanka na drodze
w lipcowym skwarze – wieziemy dziadka
na cmentarz. Za furmanką ojciec, babcia,
i matka. Nikt nie płacze. Zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Wschodzi księżyc.
Wigilia u ciotki Jadwigi. Wujowie
w koszulach z podwiniętymi rękawami
idą gęsiego przez ogród dziadka.
Za nimi stryjenki, dzieci i podlotki.
Księżyc zachodzi, zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Szare niebo. Siąpi.
Palimy znicze. Mama płacze, ojciec milczy.
Nie zdążyliśmy na pogrzeb babci.
Dzień zachodzi, zasłona opada.

Patrzę ze wzgórza w Turzym Polu
na dolinę Wisłoka. Jasionów pierwszy
z prawej. Nie pamiętam takiego widoku.

Co ja robię

na drewnianej ławce pod ścianą
drewnianego domu ciotki Zofii,
która wyszła na chwilę
i już wróci, chociaż wracała
po dłuższych nieobecnościach.

Co ja robię tutaj odurzony
majowym słońcem, oszołomiony
jabłecznikiem domowej roboty,
którego smak miesza się z widokiem
kwitnących przed domem jabłoni.

Co ja tutaj robię przejazdem
z – do, zatrzymany w locie
dla rzucenia okiem, nazywający
chwilę, która się stawała,
zbiegiem okoliczności.

Esej o domu

Dom drewniany kryty dartym gontem
z oszkloną werandą i tarasem od frontu,
z których widać kwitnące w ogrodzie
jabłonie. Między jabłoniami porzeczeki,
borówki, agrest, bez i piwonie
rozdzielone pasem ziemi ornej
przygotowanej pod bobik lub koniczynę.

Za ogrodem łąka porośnięta komosą,
tatarakiem i żabieńcem – podmokła,
więc nieużyteczna lecz zachowana
przez właściciela w stanie naturalnym
jako przeciwwaga dla zadbanego ogrodu.

Wokół martwa cisza. Żadnych głosów,
śmiechów, przekomarzań, skrzypienia
drzwi, szelestu kroków. Kto był tutaj,
już go nie ma. Żadnego śladu po nim,
zapachu, nawet jego cienia.

Tańczący na promieniu

Najpierw Rysiek, z którym można było
kraść konie – przyjaciel z dzieciństwa,
wspólnik nocnych wypraw na truskawki
sąsiada, nauczyciel picia z gwintu.

Potem ojciec. Też niespodziewanie.
Ciotka Jadwiga w szyfonowej chuście
krocząca na kościstych nogach
zagonem otawy i peluszki

– mięsiste kłacza sięgały jej do kolan.
Wuj Mietek układający na kromce
grudki masła dłubane kozikiem
z porcelitowego garnuszka.

Babcia Kazimiera – krucha jabłonka
przechylona na tamtą stronę, choć cień
jej korony ciągle jeszcze po tej stronie.
Kuzynka Wiesia z guzem mózgu. Stryj Włodek

z porzekadłem: *nic mnie tutaj nie trzyma.*
Ruda Fela bojąca się panicznie ciemności
i chuda Julka mdlejąca na widok pająka
– wszyscy tańcząc na promieniu.

Kantyczka

Zostaw mnie Panie na krótkie jeszcze.
Stanę sobie na łące jak bocian
na jednej nodze albo w polu na miedzy
jak strach na wróble z kwitnącym mleczem
w ręce cichy, posłuszny, nic niewiedzący,
nierzucający się w oczy.

Zostaw mnie Panie na krótkie jeszcze
przy strumyku wśród sekretnych plusków
i chlupotów albo w zagajniku brzozowym
pod opieką czułych szeptań i szeleszczeń
a ja przyrzeknę, że kiedy już odejdę,
niczego z sobą stąd nie zabiorę.

Spis rzeczy

z tomu: *Zwyczajna łagodność* (1998)

Kot na kominie	7
Prawda	8
Algorytm	9
Miejsce	10
Wiatr	11
Kamień	12
Zapałka	13
W Dwerniczku	14
Za drewnianym mostem	15
List z Chmiela	16
Święty Jerzy zabija smoka	17
Zapisane odczytane	18
Polany 1915	19
Żurawie	20
Cefeida	21
Dedał	22
Nie próbujcie	23
Arystokrata z Cro -Magnon	24
Don	25
Odys kuszony	26
Odys zwiedziony	28
O łagodności rzeczy	29
Odbicie	31
Równoległe	32

z tomu: *Wiersze leskie* (2001)

Pochwalny	35
O pobłażaniu	36
O miłosierdziu	37

Cicerone	38
Tren ogrodowy	39
O zapamiętywaniu	40
Bukolika dla Śniadej	41
O sztuce	42
Wypaczyły się drzwi	43
Leśne chody	44
Lustrzany	45
O dobrym początku	46
Epizody	47
Wrześniowe cienie	48
O umiarkowaniu	49
O podobieństwach	50
Zwyczajny	51
O odpowiedzialności	52
Pokorny	53
Spontaniczny	54

z tomu: *Dzikie sady* (2006)

Zielony pantofel	57
Pejzaż z toaletką	58
Coda	59
Galicyjski	60
Czesząca włosy	61
Wszyscy mają oczy	62
Romanca o chabrowych oczach	63
Piosenka o trzech drzewach	65
Piosenka o niedobrym śnie	66
Kołysanka	67
O dziewczynie z Hoczwi	68
Hagada	69
Dyptyk	70
Do Leona Ch.	71

Smaki	72
Sad w Łopience	73
Studnia	74
Do czytelnika	75
Przysypani śniegiem	76
Pacierz	77
Wiersz z jajkiem w środku	78

z cyklu: *Tańczący na promieniu*

Nagła ciekawość spraw zaczętych	81
Nagła ciekawość spraw zakończonych	82
Marja	83
Edi	84
Jaśmina	85
Zofka	86
Laleczka	87
Plaje	88
Widok	89
Co ja robię	91
Esej o domu	92
Tańczący na promieniu	93
Kantyczka	94